

Convencio Valencianista

Valencia Ciutat

9 d'Octubre de 2019

Valencianisme del passat i valencianisme cap al futur

SUMARI

- 2 Raonem. Punt d'Encontre Manolo Soler | Joan Carles Puchalt
- 3 De l'Estat de les autonomies a l'Estat confederal | Albert Marín i Sanchis
- 4 "¡Per l'Autonomia!" Ara fa cent anys | Juli Moreno i Moreno
- 6 100 anys de la creació de la Societat Castellonenca de Cultura | Javier Navarro i Andreu
- 7 Declaració Valencianista 2018
- 8 Crònica del Congrés Valencianisme 2018 | Joan Josep Gimeno i Chinillach

▲ L'equip de Raonem entrevistant a Mª Dolores García Broch.

Raonem es un projecte audiovisual de divulgació en l'àmbit valencià que tracta de ser transversal, abarquant àmbits diversos de la societat que tinguen interès per si mateixos, encara que donant veu preferent a un valencianisme al que uns altres mijos silencien. Naixcut en el si de Convenció Valencianista, en els tres anys transcorreguts des de la seua presentació s'han filmat diverses entrevistes i realitzat diferents documents audiovisuals, alguns publicats i uns altres en període de muntatge o planificació.

L'objectiu es oferir **una visió netament valenciana** dels motius tractats, i el principi que guia el treball es la qualitat per damunt de la quantitat. Donat que no es una empresa que busque un rendiment econòmic, els col·laboradors fan les seues aportacions de forma desinteressada i tracten de compensar la curteja de mijos en imaginació, treball i dedicació.

Enguany passat hem pogut publicar una entrevista a **Benjamí Agulló**, el biògraf del lingüista més important de la llengua valenciana, Lluís Fullana i Mira; en ella, el pare Agulló, en l'expressivitat que el caracterisa, fa un agradable a l'hora que docte repàs als estudis i la vida del filòleg. En anterioritat, l'entrevistat fon el doctor en Economia, **Salvador Climent**, qui explicava com fon la pèrdua de les entitats financeres valencianes, que han acabat repartint-se entitats

catalanes i madrilenyes, centrant-se en el **vergonyos regal del Banc de València** a CaixaBank (un rescat encobert ad esta última entitat), cas del que te un profund coneixement i del que ha realitzat una ampla investigació que ha publicat en forma de llibre baix el títol *Quién gana quien paga: El regalo del Banco de Valencia a CaixaBank*.

L'últim treball filmat i editat, i en part publicat, ha seguit l'entrevista a l'extint d'alcalde de l'Ajuntament de València i cofundadora d'Unió Valenciana, mestra i en amples coneixements de pedagogia, **Maria Dolores García Broch**. En ella nos relata les seues vivències durant la posguerra, la difícil situació familiar viçcuda en ser son pare militar republicà, i també l'oportunitat que tingue de conèixer personalment a molts intel·lectuals d'esta ideologia.

En el marc de la celebració del Congrés Valencianisme 2018 donarem cobertura a l'esdeveniment filmant els moments més significatius del desenvolupament d'esta trobada del valencianisme; se gravaren també les intervencions de diversos ponents, unes en preparació i unes altres ja publicades, les quals es poden visualitzar en la web del Congrés: www.congresvalencianisme.com.

Tots els documents audiovisuals editats fins ara poden vore's en la pàgina web www.raonem.org, en el canal de youtube de Raonem i en Facebook ([/raonempuntencontre](https://www.facebook.com/raonempuntencontre)).

▲ Entrevista al pare Benjamí Agulló.

Senyeres al balco

Reivindiquem una finançació justa.

★

Recuperem el nostre dret civil.

★

Transmetam i fem particips dels nostres valors a les novelles generacions.

★

Mantingam viu el valencià autèntic i fem us d'ell en qualsevol circumstància.

★

Conservem el nostre patrimoni: material, immaterial i mijambiental.

Quan en la Transició s'acunyà el terme *estat de les autonomies* i en la Constitució es parlà de *nacionalitats* i *regions*, configurant dos camins per a que les distintes parts de l'Estat accediren ad ella segons el grau de consciència identitària pròpia que tingueren —els famosos articles 143 i 151—, molts pensàrem que, per fi, Espanya començava a reconèixer el seu caràcter plurinacional, trencant en el centralisme uniformiste borbònic/franquista existent.

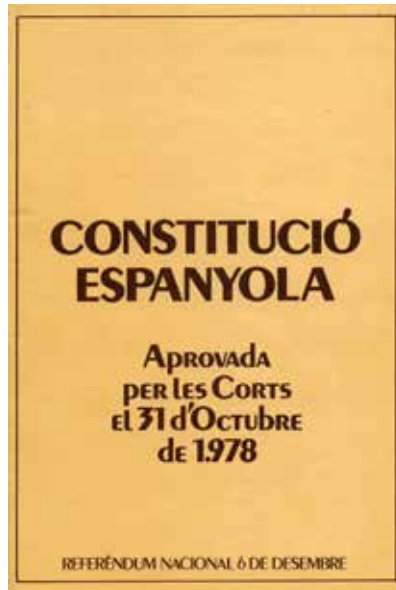
És cert que este reconeixement no era equitatiu entre les distintes parts de l'Estat i, evitant un necessari i just criteri verdaderament històric, donava privilegis inicials, sense haver de demostrar res, a les que denominava, curiosament, *històriques*: Euskadi, Catalunya i Galícia. D'esta forma, comunitats realment històriques com Aragó, Balears i la pròpia València, quedaven fora i haurien de demostrar la seua consciència

pròpia per a accedir al màxim autogovern, lo que provocà, ya llavors, que alguns grups valencians la votaren en contra. En este grup no s'ha inclòs a Andalusia perque, a pesar de pensar que també mereix el reconeixement de *històrica*, gràcies a que en el govern central estava el PSOE, de la mà de Felipe González i Alfonso Guerra pogué "colar-se" entre les privilegiades; a canvi, això sí, de que València no ho conseguira, a causa del vergonyós pacte Abril-Guerra.

Més encara, obria la porta a una atra asimetria més al permetre que els estatuts d'Euskadi i Navarra, en base als seus drets forals, inclogueren el denominat *concert econòmic*, pel qual tenen una Facenda pròpia que recapta tots els impostos i decidix totes les despeses, aportant un "cupó" a l'Estat, pactat directament en el govern central, pels servicis que li dona. Ací també València quedà fora de que li reconegueren l'haver tingut Furs propis; com també Catalunya, encara que en este cas fon per voluntat pròpia del llavors grup majoritari allí, la CiU de Pujol, que no ho va exigir, com si que ho feu el PNV, en el context de les accions d'ETA.

Conforme passaven els anys i les comunitats autònomes anaven assumint transferències, les polítiques practicades en elles en alguns aspectes com l'educació, la sanitat o les taxes impositives, s'adaptaven a l'idiosincràsia i la capacitat econòmica de cadascuna, distanciant-se entre si, i la sensació d'una Espanya formada per parts "autònomes" anava calant en la societat. Pero, al mateix temps, en els sectors més nacionalistes espanyols se gestava l'idea de que este procés estava "trencant" Espanya i, en l'excusa de "tots els espanyols som iguals", des del govern central començaren a promulgar-se *lleis marc* que llimitaven la capacitat legislativa de les autonomies.

I arribà el denominat *procés català*. Alguns sectors de Catalunya s'havien cregut lo de l'Espanya formada per pobles diferents i, animats des del govern central, en una actitud entre ingènua i irresponsable, se feren un estatut a la seua mida que fon aprovat pels parlaments central i català, i en referèndum pels catalans. I s'obliguà la caixa de pandora. El Tribunal Constitucional tombà gran part d'eix estatut i els sectors catalans que l'havien instigat se radicalisaren, convocant illegalment un referèndum d'independència, puix la Constitució (art. 92) reserva

▲ Constitució Espanyola de 1978.

en exclusivitat al rei la facultat de convocar referendums.

Este *procés* ha posat de manifest la falàcia de l'Espanya plural i la realitat de que per a la Constitució no existix més que un poble, l'espanyol. És dir, l'actual sistema no pot reconèixer l'existència del poble català, ni el gallec, ni l'andalús..., ni el valencià, perque, de fer-ho, la Carta de Drets Humans de la ONU els reconeixeria el dret d'autodeterminació, que els sectors més espanyolistes, que controlen el poder, no acceptarien mai.

I en València esta configuració de l'Estat nos està perjudicant especialment. El model de finançació autonòmica, que ha de ser aprovat per la "Comisión de Política Fiscal y Financiera", en la que el govern central té la mitat dels vots, porta més de cinc anys caducat i sense data de modificació, mentres arrosseguem

una discriminació econòmica que nos impedis millorar com a societat, se nos dilaten infraestructures essencials com el corredor mediterràneu o l'accés nort al port de València ciutat, i se nos qüestionen les existents, com el transvasament Tajo-Segura.

I lo últim ha segut l'intent d'incorporació a l'Estatut d'una versió actualizada del nostre dret civil arreplegat en els Furs, que el Tribunal Constitucional tombà, derogant els preceptes continguts en l'última reforma i tornant-nos al dret castellà/espanyol. La raó: en València no està vigent el dret civil propi, com sí se'l reconeixen a Euskadi, Navarra, Catalunya, Aragó, Balears i inclús a Galícia. De nou, una atra falàcia posada en evidència: el Decret de Nova Planta aplicat a Valencia mai ha segut derogat, com se nos feu creure en els anys 80, i els valencians continuem sent castellans por "justo derecho de conquista".

Tots estos fets evidencien la caducitat d'un sistema, l'autonòmic, que nos discrimina de manera evident, crea clientelismes inacceptables i, mentres sosté que "todos los españoles" som iguals, permet que la finançació per càpita dels valencians siga un 30% menor que la dels càntabres. I fa caduca també una Constitució que consolida privilegis personals i territorials i nega l'existència i els drets dels pobles que conformen l'Estat.

Aixina les coses, l'única eixida ad este trencacaps en que s'ha convertit la política espanyola és la transformació de l'Estat en un d'estructura confederal, en la qual les sobiranes estiguen en les parts que, lliurement, per voluntat dels seus habitants i pactant entre elles, decidixquen unir-se i delegar part de les seues competències al conjunt. Una estructura en la que la sobirania vaja de baix cap a dalt i no a l'inversa. Pero per a conseguir-ho tots els qui creem que els valencians som un poble en cultura, història, estructura socioeconòmica i forma de vida distinta al restant i, per tant, en dret de decidir allò que volem ser, hem de treballar en conjunt. Perque els valencians tenim molt que guanyar, econòmicament i socialment, en esta transformació, que nos faria tornar a ser, com abans de 1707, amos del nostre destí.

Vullc començar recordant la famosa sentència de Nicolás Avellaneda: “Els pobles que obliden la seua història estan condemnats a repetir-la”, o bé aquella altra de Milan Kundera en el seu llibre *Del riure i de l’oblit*, que ve a col·locar per la situació tan peculiar de la societat valenciana a la qual li és de fàcil aplicació: “El primer pas per a liquidar a un poble..., és borrar la seua memòria. Destruir els seus llibres, la seua cultura, la seua història.

En acabant vindrà algú que escriurà nous llibres, fabricarà una nova cultura, inventarà una nova història. Prontament la nació començarà a oblidar lo que és i lo que fou. El món al seu entorn encara ho oblidarà més a pressa”. Afegirem: deixaràs de ser tu, per a ser un altre, el que hagen decidit que has de ser.

No són màximes pròpies de la ficció, però sí són productes de fets constatables, que, per cert, no deixen de repetir-se. Interessos de grups, interessos de governs, interessos de classe... han motivat que no sols corroborem situacions històriques que eixemplifiquen estes intencions i realitats —algunes de les quals han desembocat desgraciadament en enfrontaments i guerres— sino que també hem de sofrir-les en el present.

Per un altre costat molts estudiosos nos recorden sovint que l’història és cíclica, o que es repeteixen similars fets en el transcurs del temps. Ahi s’emmarquen les habituals alternances d’èpoques d’abundància i de misèria, governs de dreta i d’esquerra, tendències democràtiques i fascistes, etc.

Entre estes situacions que històricament es repeteixen tenim un exemple en València: les canviants (cíclics) circumstàncies internacionals i estatals han motivat que, en determinats moments, creixera el desig de aconseguir l’autonomia per part d’una considerable representació de la societat valenciana. Un d’aquests moments se produïa ara cent anys.

En els dos últims mesos de 1918 es succeïen tota una sèrie d’actes, d’acords, d’elaboració de documents que foren l’inici de la reivindicació d’un estatut d’autonomia, eufòria que venia precedida per les aspiracions polítiques de constituir una Mancomunitat Valenciana, les quals havien quedat frustrades. S’obria un nou temps per al poble valencià i s’evidenciava l’aparició d’un valencianisme polític, embrionari i minoritari si es vol, però real, inspirat i recolzat pel catalanisme prosper, reivindicatiu i imperant en Catalunya. En eixe marc es feu pública, el 14 de novembre d’aquell any, la *Declaració Valencianista* de l’Unió Valencianista Regional i la Joventut Valencianista. Les bases que l’integren foren desenvolupades i fetes públiques en jornades posteriors constituint una il·lusionant manifestació que aspirava a aconseguir l’autogovern dels valencians.

Casi en paral·lel es despertava l’interès, en algunes forces polítiques i institucions valencianes, com és el cas de l’Ajuntament i la Diputació de València, per aconseguir l’autonomia administrativa, i fins a cert punt també política, per al Regne de València. L’alcalde de l’Ajuntament del Cap i Casal, el blasquista Fausti Valentín, el 15

▲ La premsa de l’època es fa res del procés per a demanar l’autonomia política.

de novembre de 1918 instava en un escrit dirigit als ajuntaments i diputacions valencianes a participar en una assemblea per a tractar el tema de l’autonomia. La Diputació de València, al front de la qual se trobava Miguel Paredes, també havia fet una crida similar dirigida a les institucions homònimes de Castelló i Alacant, i responia a la primera autoritat del Cap i Casal reparant en la conveniència de preparar el tema i fer participis als diferents sectors de la societat valenciana per tal de sondejar-la. En la creació d’una comissió que s’ocupara del tema es donava pas a l’inici d’eixos treballs. No cal dir que s’havia produït un contagi del procés iniciat en Catalunya, que buscava solucions a les aspiracions polítiques d’aquell poble i que anava a ser imitat, no sols pels valencians, també per uns altres pobles de l’Estat espanyol.

La primera actuació concreta sobre el tema fou la convocatòria d’una “Magna Assemblea” per part del diputat Azzati, la qual es celebrava en l’Ateneu Mercantil de València el 24 de novembre, presidida pel vicepresident de l’Ateneu, Leopoldo Ramírez. En l’acte intervingueren destacats membres de distintes formacions polítiques i organitzacions exponent les respectives postures. D’entre estes intervencions descollà la de Félix Azzati, que sorprenent pel gir de 180° que donà en el seu discurs respecte del posicionament que, fins llavors, manifestava sobre l’autonomia el blasquisme del que era el líder. El seu alegat fou rebut en cert escepticisme i no exempt de crítiques per la seua anterior actitud combativa, recels procedents especialment dels sectors valencianistes allí presents; però, a la fi, tots antepogueren a València i la consecució d’una autonomia administrativa o integral (aço és, també política) quan més pronte millor.

En tot este context d’efervescència política i d’un valencianisme que es feu present, la pròpia Diputació provincial de València encaixaria eixes aspiracions i afrontà una campanya, ja projectada i dirigida a aconseguir l’autonomia per al valencià, creant una comissió que treballara per a tal fi integrada per distintes diputats. En nom de l’organisme provincial, el seu president, Miguel Paredes, convidava a la participació a les diputacions de Castelló i Alacant, mentre que la comissió organitzava un cicle de conferències baix el títol “Por la Autonomía” en el que oferia la tribuna de la corporació

Caricatures publicades en
La Correspondencia de
Valencia y Las Provincias.

Els homes de
l’Autonomia

Ignacio Villalonga

Facundo Burriel

José Barberá

Ricardo Samper

Vicente Gay

Luis García

a professionals, polítics, intel·lectuals... per a que plasmaren la seua opinió al respecte i marcaren o posaren a debat els continguts dels que deuria constar el projecte autonomista. El dia 27 de novembre es reclamava de la premsa que donara publicitat a la nota oficial que animava a l'assistència i participació en el cicle.

Ara fa ya cent anys s'abordà un projecte autonomista que implicà a importants i representatives persones de la societat valenciana que, en els seus parlaments, que deixaren escrits, se posicionaven respecte d'est il·lusionant objectiu en el que se caminava, casi de manera paralela, com ya s'ha dit, al d'uns altres similars que anaven prenent cos en diverses arees de l'Estat, alguns dels quals duyen ya caminats molts passos per davant.

Desafortunadament les diputacions d'Alacant i de Castello no se sumaren al projecte, quedant a l'expectativa de lo que acontenyguera en la corporació de Valencia. Esta historia es repetiria en epoca de la Segona Republica, quan en els anys 30, de nou, s'inicià la demanda de l'autonomia i la redacció d'un estatut que arrancà sense la participació d'aquelles i que, per esta i per unes altres diverses causes, quedà frustrat.

La comissió constituïda en la Diputació de Valencia proposava una ampla llista de possibles participants en lo que anava a materialisar-se en un cicle de conferències. Es barallaren distintos noms, i se n'oferiren d'altres; a la fi participaren: Ignaci Villalonga i Villalba (advocat, financer i polític), Facundo Burriel García Polavieja (advocat i polític), José Barberá Falcó (decà del Colege d'Advocats), Ricardo Samper Ibáñez (advocat i polític), Vicente Gay i Fomer (catedràtic d'Economia), Luis García Guijarro (advocat i empresari agrari), Facundo Gil Perotín (decà del Colege de Notaris), Juan J. Pardo Pérez (polític), Salvador Ferrandis Luna (advocat i escriptor), Francesc Martínez i Martínez (advocat, erudit, escriptor), Augusto Villalonga Alemany (notari), Modesto Jiménez de Bentrosa (advocat i polític) i Lluís Fullana i Mira (religiós, filòleg). Tretze conferències, mes una introductoria de caracter institucional, pronunciada pel vicepresident de la Diputació i president de la Comissió, Jiménez de Bentrosa, conformaren el gros d'aquella iniciativa. El cicle, baix el títol genèric ya senyalat de "Por la Autonomía", s'inaugurava el dissabte dia 30 de novembre i les distintes intervencions s'havia previst que foren cada dimarts i divendres de lo que restava del mes i durant giner de 1919.

A la fi els "homens de l'autonomia" abordaren els temes (l·listats en el mateix orde que els conferenciants en el paràgraf anterior): "Substantivitat del valencianisme", "El derecho privado en el Regionalismo valenciano", "Regionalismo", "El Regionalismo en el actual momento político", "Un problema de Derecho público", "Autonomía, su concepto y alianza. Su desenvolvimiento en la política general y local", "Regionalismo y Nacionalismo", "Autonomía Municipal", "Regio Valenciana. Funcionaris en la mateixa. Mancomunitats. L·legislació i idioma", "La Autonomía Municipal y Regional es predominantemente, en el actual momento de nuestra evolución política, un problema de estructura del Estado español", "Organización Regional valenciana" i "Oficialitat de la llengua". L'idioma dels oradors no fon problema, des del primer moment es deixà llibertat per a expressar-se en la llengua que consideraren.

La diversitat es comprovà a mida que avançava el cicle, d'igual manera que els diferents posicionaments entorn al tema tractat; des dels mes esceptics, que temien pel trecament i fragmentació d'Espanya, fins als mes entusiastes i favorables, que advocaven per una autonomia plena –integral, dien–, sempre dins del marc d'un Estat espanyol que ya alguns plantejaven federal i respectuos en la diversitat dels pobles que el conformen. Quedà patent tambe que la teorissació i propostes de Pi i Margall eren conegudes, si no per tots, si per la majoria, ya que el catalanisme polític, ideologia expansionista farcida de connotacions imperialistes, començava a buscar aliats –mes be seguidors– fora de la seua demarcació estricta. Alguns valencians ya llavors es prestaren a ser els seus heralts, molts d'ells membres de la Joventut Valencianista, encara que no fon el cas del conjunt dels "homens de l'autonomia".

La Correspondencia de Valencia, el diari mes procliu a l'autonomisme i veu del regionalisme o nacionalisme valencià, mes concretament de l'Unió Valencianista Regional d'Ignaci Villalonga, es el que mes espai dedicà en les seues planes a informar del desenroll del cicle, bolcant gran part del contingut de les distintes conferències en les respectives ressenyes. No faltà l'informació en *Las Provincias*, en el *Diario de Valencia* –prou crític– o en *El Pueblo*...

Tot est esclat quedà diluït rapidament de la mateixa manera en que havia irromput en les aspiracions de la societat valenciana. Desencant, confrontacions entre els partits o els dirigents polítics, falta d'implicació de bona part de la burgesia... feren que no es tardara massa en desunflar-se socialment aquella aspiració i, ni en el mateix diari que tant d'espai havia dedicat a l'informació del tema, sobreixiran croniques per a informar d'algun avanç, entre unes altres coses perque no el hi hague. Es cert que no tot acabà en l'última conferència, puix tant la Diputació com l'Ajuntament de Valencia havien projectat una assemblea conjunta per al mes de febrer de 1919, la qual quedà ajornada *sine die* a instancies de la Diputació, que considerà que primer convenia que els membres de la Comissió per ella nomenada, mes els secretaris i comptadors de les dos institucions, prepararen uns treballs que donaren forma al borrador del "projecte de Bases autonòmiques". En este sentit, el diputat Burriel pronte presentà un document "Bases o Cuestionario presentado a la Comisión de Autonomía... para que sirva de tema inicial a los trabajos de la Comisión". La Comissió seguí treballant i se redactaren varies propostes. Lo cert es que quedaren per a l'archiu, i aquelles aspiracions acabaren frustrades.

Era precis fer memoria d'aquella campanya i de l'il·lusió en que fon afrontada, era necessari fer este recordatori per tots aquells personages que apostaren pel tema, que aportaren, des de la diversitat i inclús la discrepància, el seu saber per a encaixar una aspiració que se considerava justa en un estat en greus problemes de governabilitat i en un centralisme que, com sempre, asfixiava a territoris dinàmics que li aportaven, per contra, molta riquesa. Haurien de passar mes de 60 anys per a vore cóm, en un nou període democràtic, se conseguia un estatut d'autonomia per als valencians, no sense salvar moltes dificultats i deixar per resoldre temes identitaris que encara son una sagnia i un obstacul per a que, com a poble, tots pugam remar en el mateix sentit.

Facundo Gil

Juan J. Pardo

Salvador Ferrandis

Francisco Martínez

Augusto Villalonga

Modesto Jiménez

Lluís Fullana

100 anys de la creació de la Societat Castellonenca de Cultura

JAVIER NAVARRO I ANDREU
Tècnic en Farmàcia i Parafarmàcia

▲ Primer bolletí de la Societat Castellonenca de Cultura (1920)

La **Societat Castellonenca de Cultura** se fundà en l'any 1919, complint-se justament enguany un segle de vida ininterrompuda. La seua fundació es forjà en un ambient lliberal en el desig d'una bona convivència, a on no interferiren temes polítics ni religiosos per a que tots tingueren cabuda independentment de la seua creència o ideologia. Però la seua constitució no fon treball fàcil, mes be resultà una labor costosa perquè, despuix d'uns mesos planejant el projecte i donant-li forma, es redactaren uns estatuts fundacionals que foren entregats en el Govern Civil el **19 de desembre de 1919**, sent aprovats el 15 de març de 1920, quedant constituïda la societat de forma oficial casi cinc mesos més tart d'haver cursat la petició.

Cinc són també els membres que apareixen en l'acta de constitució com els fundadors de la Castellonenca. El lloc de president és ocupat per **Salvador Guinot i Vilar**, discipul de Marcelino Menéndez Pelayo, escriptor i alcalde de Castelló en dos ocasions, tot un referent en l'àmbit polític i social en la capital de la Plana.

Les tres vocalies les ocuparan **Juan B. Carbó Doménech**, **Ricardo Carreras Balado** i **Ángel Sánchez Gozalbo**. Juan Bautista fon archiver i cronista oficial de la capital de La Plana, membre de l'Acadèmia de l'Història i vicepresident de la Comissió de Monuments de la província de Castelló. Ricardo Carreras, periodista, creador de diverses revistes festives i culturals, durant un llarg període va estar al front del rotatiu *Heraldo de Castellón*; ademés de ser un promotor lliterari també destacà en la defensa del agrarisme conservador des del seu lloc de regidor i diputat provincial. L'últim dels vocals que figura en el document és el mege Ángel Sánchez, que durant la seua joventut estigué vinculat a **Lo Rat Penat** i a l'associació **Nostra Parla**, escrigué abundant narrativa breu en llengua valenciana en revistes locals.

Lluís Revest Corzo fon el quint dels fundadors i ocupà el lloc de secretari. Revest naixqué en València, encara que sent ben menut es traslladà a viure a Castelló. Estudià Història en el Cap i Casal, a on fon ajudant de l'archiver de la Catedral, **Roc Chabás**, i és a partir dels anys 30 quan comença a publicar els seus estudis més coneguts entorn a la llengua valenciana, des d'una òptica no autoctonista, defenent la catalanitat del valencià, influït en gran part per l'obra de **Pompeu Fabra**.

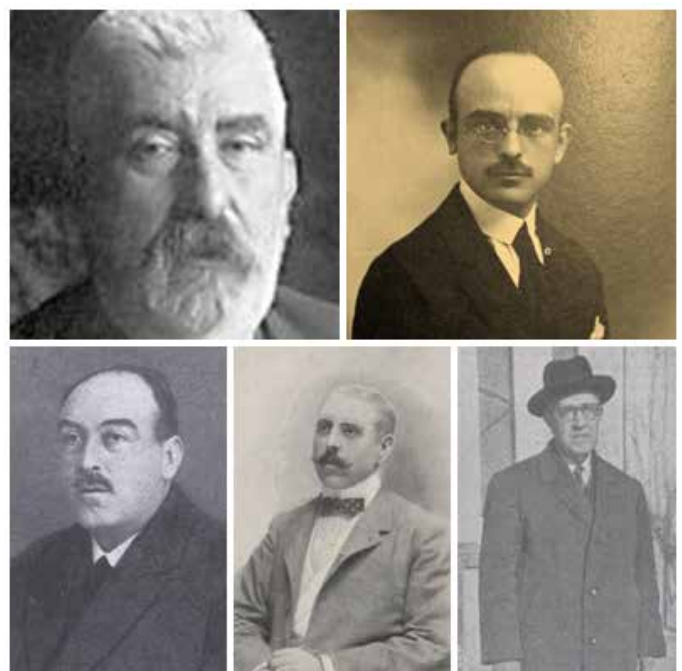
La Societat Castellonenca de Cultura es fundà en tres objectius clars. El primer és l'edició d'un **bolletí** en el qual poder arregar tots els estudis entorn a l'història i cultura de Castelló; el segon, la creació d'una **biblioteca** per al millor estudi i difusió de la nostra identitat i, per últim, el tercer, l'organització de **excursions** per monuments artístics de les comarques de la Plana.

Les excursions foren abundants des de l'any 1921 fins a mitat de la dècada dels 30; visitaren infinitat de llocs, de lo qual deixà constància la premsa de l'època. La seua biblioteca es formà en un inici en les donacions dels socis, destacant la de **Mossén Betí**, i també per la compra d'unes atres biblioteques particulars. A dia de hui la biblioteca de la Castellonenca és tot un referent en el Regne de València, es troba en l'antic archiu de la ciutat i conta en 7.576 monografies i 6.026 separates i catàlegs.

En referència al tercer objectiu fundacional, la creació d'un bolletí, és sense dubte l'activitat de la societat que més repercussió ha conseguit, ja que s'ha vingut publicant casi de manera ininterrompuda; únicament s'hagué de deixar de publicar durant la Guerra Civil, reprenent-se la seua impressió en l'any 1943, sent des del seu primer eixemplar, editat en maig de **1920**, tota una font d'informació per als estudiosos de l'història i cultura valenciana.

El *Bolletí* ha comptat en més de 3.000 col·laboracions, sent **Bernat Artola**, **Enric Soler i Godes** i **Joan Porcar Montoliu**, els que més han participat en els seus interessants estudis. A pesar d'escriure sobre infinitat de temes com arquitectura, folclore, llengua valenciana o història foral, els estudis més abundants són els d'arqueologia.

La Societat Castellonenca de Cultura, ademés de ser coneguda pels seus bolletins, en els que els membres de la societat donaven mostra de la seua erudició, o pels més de 400 llibres editats, és popular per haver-se firmat en el

▲ Salvador Guinot i Vilar, Marcelino Menéndez Pelayo, Juan B. Carbó Doménech, Ricardo Carreras Balado i Ángel Sánchez Gozalbo.

seu local (Casa Matutano) i ser part dels seus membres impulsors de les llamentables **“Bases per a l’unificació de l’ortografia valenciana”**, conegudes popularment com a **“Normes de Castelló”**. Llamentables perquè no són més que la còpia maquillada de les normes del **Institut d’Estudis Catalans**; unes bases que en conte de respondre a l’objectiu que les gestaren –favorir l’unificació de criteris ortogràfics entre els escriptors valencians–, supongueren el gran obstàcul per a la singularitat i autonomia de la Llengua Valenciana.

Pero com bé és sabut, la Castellonenca no es creà per a normativisar l’idioma valencià, no era el seu objectiu ni tenia potestat per ad això; és més, als cinc mesos de fundar-se l’entitat de manera oficial, el seu president, **Salvador Guinot**, va acudir, el 28 de setembre de 1920, a la seu del **Centre de Cultura Valenciana** (hui Real Acadèmia de Cultura Valenciana) per a elogiar la labor d’esta i demanar que es creara un acort de col·laboració entre ambdós entitats. El Centre de Cultura Valenciana ja era en esta època l’entitat que s’encarregava de normativisar la Llengua Valenciana, quan prosperà la normativisació ortogràfica elaborada per **Lluís Fullana i Mira** en 1914, a la que se sumà la petició del propi Centre per a que el filòlec redactara en 1915 una Gramàtica per a la Llengua Valenciana, gramàtica que fou adoptada tant pel Centre com per Lo Rat Penat i fou la base de les lliçons que impartiria Fullana en la Càtedra de Llengua Valenciana, creada en l’Universitat de València en 1918.

Durant els primers anys de la Societat Castellonenca de Cultura, en el *Bolletí*, orgue de difusió de la societat, participen estudiosos de les dos corrents llingüístiques, tant els que no

Societat
Castellonenca
de Cultura

▲ Logotip de la Societat Castellonenca de Cultura.

volien una independència de l’idioma valencià, com els intel·lectuals defensors de l’autoctonia històrica i de futur de la nostra llengua valenciana, com foren el gran patrici castellanenc **Gaetà Huguet i Breva**, el filòlec i arabista **Julián Ribera i Tarragó** o el propi encarregat de normativisar el valencià en aquella època, com ja hem dit anteriorment, el filòlec franciscà **Lluís Fullana i Mira**, entre uns altres.

Les col·laboracions de Fullana foren constants fins 1924, any en que la Castellonenca establí col·laboracions institucionals en el **Institut d’Estudis Catalans** i les seues postures llingüístiques comencen a derivar-se cada volta més cap al nord, aplegant en 1932 a ser el centre d’operacions del pancatalanisme en el Regne de València.

Està clar que la Societat Castellonenca de Cultura llingüísticament s’equivocà i perjudicà greument al normal desenvolupament de l’idioma valencià, dividint als escriptors en llengua vernàcula, però seria injust no reconèixer-li el gran treball que ha realitzat en unes altres facetes per a l’enriquiment de la cultura i difusió de l’història valenciana, i en particular de la castellanenca, en estos 100 anys de vida.

Declaració Valencianista 2018

En breu es farà pública la Declaració Valencianista 2018, de la qual s’alvança l’enunciat dels huit títuls o apartats de que consta. Convenció Valencianista ha tengut un paper rellevant en esta proposta de futur per al valencianisme.

1. El Poble Valencià, integrat pels habitants de l’actual autonomia valenciana heretera de l’històric Regne de València, constituïx una forta personalitat social caracterisada per la possessió d’una llengua pròpia, per les seues característiques ètniques, per la comunitat d’història i de condicions econòmiques.

2. El Poble Valencià, pel fet de la seua existència i per la voluntat dels seus components, i havent constituït un estat en furs propis, ha de tindre el dret a l’autogovern, en el poder de donar-se ell mateix la seua forma i estatut. Esta és la fonamental reivindicació valencianista.

3. Reconeixem la compatibilitat de la nacionalitat valenciana i la seua unió i convivència en les demés nacionalitats i regions dins d’una Espanya de caràcter federal, establint clarament la distribució de competències entre València i la Federació, i una divisió de la Facenda Valenciana i la Federal per a cobrir les respectives atencions. Les funcions pròpies de la nacionalitat valenciana, deuran ser eixercides en plena sobirania.

4. Sense prejujar definitivament la distribució actual de competències acceptem de moment les que establixen la Constitució Espanyola i l’Estatut d’Autonomia vigents.

5. Existint en València, segons els territoris, dualitat de llengües valenciana i castellanca, exigim la cooficialitat real per als dos idiomes en tot el territori valencià i el deure de

conèixer-les i el dret a usar-les per tots els valencians. Fem patent que sent la llengua valenciana pròpia i privativa deu normativisar-se en independència i seguint actualment les Normes d’El Puig o de la RACV, que reflectixen adequadament la tradició lliterària i el llenguatge viu dels valencians.

6. Conseqüents en l’idea de respecte als organismes naturals, els municipis valencians fruïran de la seua autonomia i seran l’eix vertebrador de València, d’a on s’hauran d’eliminar les divisions provincials.

7. Reconeixent les diferents realitats territorials existents dins de l’històric Regne de València, i conseqüents en el criteri descentralisador, es respectaran les comarques històriques i s’impulsaran les unions en mancomunitats que puguen sorgir de la lliure voluntat dels diferents municipis i des d’uns criteris d’eficiència administrativa.

8. Les relacions entre València i els pobles pròxims estaran regides pel bon veïnat, la cooperació econòmica i el civisme, des d’un tracte d’igual a igual i el respecte mutu cap a les seues identitats pròpies. València podrà acceptar l’inclusió de les demarcacions territorials que han segut valencianes a lo llarg de la seua història o d’aquelles que tinguen afinitats econòmiques o culturals, si aixina ho solliciten els seus habitants i s’estima convenient, conservant-se íntegra la personalitat valenciana.

En novembre de 2018 es va organitzar el **Congrés Valencianisme 2018**, en l'Hotel Albufera (Alfafar), en el qual les entitats organitzadores tenien diversos objectius: celebrar el centenari de la *Declaració Valencianista* de 1918, traure a la llum una Declaració actualitzada i idees per a renovar el valencianisme, i mostrar i demostrar-nos que se podia treballar conjuntament.

Vista la situació actual del moviment cultural i polític del valencianisme, les previsions eren les d'un congrés en una participació al voltant de 80 persones i unes 12 ponències, però afortunadament les previsions poden errar i convertir-se en un èxit, com un trèbol que deuria de ser de tres, i te trobes que és de quatre fulles.

El **primer** èxit és que foren una quinzena d'entitats les que convocaren el Congrés, mostrant que el treballar en conjunt és possible, respectant-se a l'hora que se creen sinèrgies de manera que el resultat és més que la suma de les parts

El **segon** èxit fon el número de ponències, ja que varen ser un total de 26, totes elles orientades a posar en valor les necessitats del valencianisme en este segle. Per això es feu precís agrupar-les en cinc taules que tractaven sobre Llengua, Història, Territori, Economia i Valencianisme. Al mateix temps també es crearen dos taules més per a donar cabuda a l'Activisme Cultural Valencianista i a la Política Valenciana.

El **tercer** èxit fon la participació; es va contar en 154 persones acreditades, que en la seua gran majoria varen permanéixer de les 9 del matí fins a les 9 de la nit, reunint-nos 130 comensals en el dinar de germanor celebrat en el mateix hotel. Esta gran participació ha deixat clar que el valencianisme està viu, encara que evidentment necessita dels estímuls adequats per a una major implicació i compromís.

No cal dir que est èxit de participació i de ponències creà algun que altre maldecap al grup de persones encarregades de la seua organització, que vist el resultat final es pot dir que foren resolts prou adequadament, encara que hagueren de programar-se algunes taules simultànies durant el matí, en les conseqüents molèsties.

Les ponències sobre la **llengua valenciana** deixaren clara la necessària profundització en fer real la cooficialitat, en igualtat, dels dos idiomes que se parlen en tot el territori valencià, posant en valor les Normes d'El Puig o de la RACV, animant a promocionar-les, usant-les i difonent-les.

Al voltant de la **història** es posà en evidència l'escassa difusió que hi ha de la nostra història, moltes voltes amagada o distorsionada en benefici d'una visió castellana o catalana, raó per la qual es fa necessària la seua divulgació, forma de posar en valor la personalitat del poble valencià.

En les ponències que tractaven de **territori** es plantejà la necessitat d'una revisió del sistema territorial, per una part per a fer-lo sostenible, i per l'altra per a que tot lo món el senta com a seu.

En la part dedicada a la **economia** quedà clar que el camí cap a una finançació justa ha d'abordar-se molt seriament i en un termini de temps molt curt.

Des del **activisme cultural**, les diferents associacions organitzadores manifestaren la voluntat de tindre oberta la porta a l'incorporació ad este grup d'aquelles entitats que vullguen treballar conjuntament pel bé de la nostra terra.

A l'hora de parlar de **valencianisme** es va vore que hi ha un futur: se plantejaren vies d'actuació, accions de futur i, es feu notar que encara que el moviment valencianista és molt igualitari en quan a participació de gènere, cada vegada hi ha més implicació de les dones, a les quals s'animà a que ocuparen càrrecs directius en les associacions.

▲ Un moment de la celebració del Congrés.

La taula de **política valenciana**, a pesar de ser una de les més esperades, no cobrí les expectatives. Si alguna cosa quedà clara és que, davant la constant petició d'unió que se sollicità als partits polítics valencianistes, aconseguir-la pareix cosa molt complicada. Les divergències –no tan notables– es feren evidents.

I l'esperat **quart** èxit és el que encara ha de **materialisar-se**, per a lo qual s'ha de treballar de forma coordinada i harmònica, optimitzant els recursos de les entitats organitzadores, per mig d'una comissió de treball, fent el seguiment i continuar laborant i fent camí per a oferir resultats que ilusionen i donen esperança a tot el valencianisme.

Activitats i projectes que coordina i als que dona suport Convenció Valencianista

Tots els dies 9

